

Sąd Najwyższy Rzeczypospolitej Polskiej

Przegląd Orzecznictwa Europejskiego
dotyczącego Spraw Karnych

PRZEGLĄD ORZECZNICTWA EUROPEJSKIEGO DOTYCZĄCEGO SPRAW KARNYCH

Zeszyt nr 1/2014

(obejmuje okres 1 stycznia – 31 marca 2014 r.)

┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌ ┌

Opracowała: Małgorzata Wąsek-Wiaderek¹

¹ W komentarzach do wyroków ETPCz wyrażane są prywatne poglądy autorki POESK. Nie powinny być one poczytywane za stanowisko Sądu Najwyższego. Ponieważ w opracowaniu zawarte są autorskie omówienia wyroków ETPCz, w przypadku powoływania się na nie, należy wskazać autora.

SPIS TREŚCI

CZEŚĆ A

<i>AI – Orzecznictwo ETPCz w sprawach polskich</i>	5
I. Informacje ogólne i dane statystyczne o orzeczeniach wydanych w sprawach polskich w pierwszym kwartale 2014 r.....	5
II. Informacje o sprawach rozpatrywanych przez Trybunał, dotyczących praktyki orzeczniczej Sądu Najwyższego lub dotyczących zagadnień ważnych dla wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych.....	7
III. Omówienie wybranych orzeczeń ETPCz.....	8
<i>Gliński przeciwko Polsce – decyzja Trybunału z dnia 11 lutego 2014 r., skarga nr 59739/08 (kluczowe zagadnienia: warunki bytowe odbywania kary pozbawienia wolności, art. 3 Konwencji, art. 7 Konwencji, zmiana przepisów regulujących przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia).</i>	8
<i>Lolo przeciwko Polsce – decyzja Trybunału z dnia 11 marca 2014 r., skarga nr 11503/12 (kluczowe zagadnienia: zniestawienie, swoboda wypowiedzi, użycie zwrotów zniestawiających w odwołaniu od decyzji sądowej, art. 10 Konwencji).</i>	9
<i>All – Orzecznictwo ETPCz w sprawach przeciwko innym państwom Rady Europy</i>	13
<i>Karaman przeciwko Republice Federalnej Niemiec – wyrok Trybunału z dnia 27 lutego 2014 r., skarga nr 17103/10 (kluczowe zagadnienia: domniemanie niewinności, użycie w uzasadnieniu wyroku nazwiska współoskarżonego, sądownego w innej sprawie, art. 6 Konwencji)</i>	13
<i>Müller przeciwko Republice Federalnej Niemiec – wyrok Trybunału z dnia 27 marca 2014 r., skarga nr 54963/08 (kluczowe zagadnienia: domniemanie niewinności, ustalenia poczynione wbrew uniewinniającemu wyrokowi sądu karnego w toku procedury rozpoznania wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie, art. 6 ust. 2 Konwencji)</i>	17
<i>Muslija przeciwko Bośni i Hercegowinie – wyrok Trybunału z dnia 14 stycznia 2014 r., skarga nr 32042/11 (kluczowe zagadnienia: zakaz ne bis in idem, to samo zdarzenie jako podstawa odpowiedzialności za wykroczenie i za przestępstwo, art. 4 Protokołu nr 7 do Konwencji)</i>	21
WYBRANE PIŚMIENNICTWO NA TEMAT PRAWA ORZECZNICTWA ETPCz W SPRAWACH KARNYCH ORAZ ZAGADNIEŃ OGÓLNYCH DOTYCZĄCYCH ETPCz ZA OKRES 1 stycznia – 31 marca 2014 r.	23
CZEŚĆ B <i>BI – Orzecznictwo TSUE związane z problematyką prawnokarną</i>	25
BII – wybrane sprawy rozpatrywane przez TSUE dotyczące pytań prejudycjalnych skierowanych w toku postępowań karnych	29

*Sprawa C-105/14 – wniosek o wydanie orzeczenia w trybie
prejudycjalnym złożony przez Tribunale di Cuneo (Włochy) w dniu
5 marca 2014 r. – postępowanie karne przeciwko Ivo Taricco i
innym.* 29

WYBRANE PIŚMIENNICTWO NA TEMAT PRAWA UNII
EUROPEJSKIEJ ZA OKRES 1 stycznia – 31 marca 2014 r. 30

CZEŚĆ A

AI – Orzecznictwo ETPCz w sprawach polskich

I. Informacje ogólne i dane statystyczne o orzeczeniach wydanych w sprawach polskich w pierwszym kwartale 2014 r.

W okresie od dnia 1 stycznia do dnia 31 marca 2014 r. Trybunał ogłosił jedynie 10 wyroków w sprawach polskich, z czego 2 dotyczyły wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych:

- W sprawie *Karabin przeciwko Polsce* (wyrok z dnia 7 stycznia 2014 r., skarga nr 29254/06) Trybunał stwierdził naruszenie art. 3 Konwencji z powodu niezapewnienia skarżącemu odpowiednich warunków bytowych odbywania kary pozbawienia wolności.
- W drugim wyroku wydanym w sprawie *Banaszkowski przeciwko Polsce* (z dnia 24 marca 2014 r., skarga nr 40950/12) Trybunał stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji z powodu nieudzielenia skarżącemu tak zwanej przepustki losowej bez eskorty w celu wzięcia udziału w pogrzebie matki.

Co prawda żaden z tych wyroków nie został jeszcze przetłumaczony na język polski przez Ministerstwo Sprawiedliwości, to jednak nie będą one omawiane bliżej, jako że dotyczą powszechnie znanych problemów funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, które niejednokrotnie były przedmiotem rozważań na łamach *Przeglądu*.

W tym samym czasie (1 stycznia – 31 marca 2014 r.) Trybunał wydał 74 decyzje w sprawach polskich, z czego aż 53 dotyczyło szeroko rozumianej problematyki wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych. Spośród tych 53 decyzji cztery (o skreśleniu spraw z listy skarg) zapadły z przyczyn formalnych – skarżący zaprzestali bowiem popierania skargi (nie odpowiadali na listy Kancelarii Trybunału). Trybunał wydał zatem 49 decyzji o niedopuszczalności skarg lub o skreśleniu sprawy z listy skarg wskutek zawarcia ugody lub zaaprobowania jednostronnej deklaracji rządu.

Najwięcej decyzji o skreśleniu spraw z listy skarg zostało wydanych wskutek zaaprobowania przez Trybunał ugód lub jednostronnych deklaracji rządu złożonych w postępowaniach dotyczących zarzutu naruszenia art. 3 Konwencji z powodu niezapewnienia skarżącym odpowiednich warunków odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania. Trybunał zakończył w ten sposób postępowanie strasburskie w 36 sprawach a rząd zobowiązał się wypłacić wszystkim skarżącym łącznie 720 400 zł (najwyższa kwota uzgodnionego zadośćuczynienia wyniosła 40 000 zł, najniższa zaś – 4 600 zł).

Pozostałych trzynaście decyzji o skreśleniu spraw z listy skarg lub o ich niedopuszczalności dotyczyło następujących zarzutów:

- Naruszenia art. 2 Konwencji z powodu niezapewnienia odpowiedniej opieki medycznej synowi skarżącego i nieprzeprowadzenia skutecznego postępowania

wyjaśniającego przyczyny jego śmierci (decyzja z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie *Wojtoń przeciwko Polsce*, skarga nr 53403/10 – w sprawie doszło do zawarcia ugody, w której rząd zobowiązał się wypłacić skarżącemu 36 000 zł).

- naruszenia art. 3 Konwencji z powodu niehumanitarnego lub poniżającego traktowania skarżącego przez policję i nieprzeprowadzenia następnie skutecznego i rzetelnego postępowania wyjaśniającego okoliczności niehumanitarnego traktowania (2 sprawy: decyzja z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie *Prądyński przeciwko Polsce*, skarga nr 49284/10 – w tej sprawie Trybunał zaaprobował jednostronną deklarację rządu, zgodnie z którą skarżącemu wypłacono kwotę 5 000 euro; decyzja z dnia 11 lutego 2014 r. w sprawie *Szymański przeciwko Polsce*, skarga nr 76559/11 – w sprawie doszło do zawarcia ugody, zgodnie z którą rząd zobowiązał się wypłacić skarżącemu 21 000 zł).
- Naruszenia art. 3 i 14 Konwencji z powodu niehumanitarnego i dyskryminującego traktowania osadzonego przez służbę więzienną (decyzja z dnia 21 stycznia 2014 r. w sprawie *D.R. przeciwko Polsce*, skarga nr 61376/11 – w sprawie zawarto ugody, w której rząd zobowiązał się wypłacić skarżącemu 29 200 zł).
- Naruszenia art. 3 Konwencji z powodu nieodpowiednich warunków bytowych odbywania kary pozbawienia wolności – skarga uznana za niedopuszczalną po części z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych a po części z powodu jej oczywistej bezzasadności (decyzja z dnia 4 lutego 2014 r. w sprawie *Turosiński przeciwko Polsce*, skarga nr 41358/10).
- Naruszenia art. 3 i 8 Konwencji z powodu sposobu przeprowadzenia przeszukania celi osadzonego (decyzja z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie *Ziemski przeciwko Polsce*, skarga nr 56818/08 – w sprawie zawarto ugody, w której rząd zobowiązał się wypłacić skarżącemu 5 000 zł).
- Naruszenia art. 5 ust. 3 i art. 6 ust. 1 Konwencji z powodu zbyt długotrwałego stosowania tymczasowego aresztowania i przewlekłości postępowania karnego (w 2 decyzjach Trybunał zaaprobował jednostronne deklaracje rządu przyznające naruszenie art. 5 ust. 3 Konwencji i oferujące wypłatę skarżącym 10 000 zł; pozostałe zarzuty zostały uznane za niedopuszczalne: 2 decyzje z dnia 28 stycznia 2014 r. w sprawach *Kuleta przeciwko Polsce* i *Czaja przeciwko Polsce*, skargi 9640/11 i 60734/12).
- Naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji z powodu przewlekłości postępowania karnego – 2 skargi zostały uznane za niedopuszczalne z powodu niewyczerpania krajowych środków odwoławczych (decyzja z dnia 14 stycznia 2014 r. *Kraiński przeciwko Polsce*, skarga nr 968/05; decyzja z dnia 11 lutego 2014 r. w sprawie *Dańko przeciwko Polsce*, skarga nr 49281/09).
- Naruszenia art. 8 Konwencji z powodu nieudzielenia osadzonemu tak zwanej przepustki losowej w celu uczestniczenia w pogrzebie ojca (decyzja z dnia 18 lutego 2014 r. w sprawie *Lis przeciwko Polsce*, skarga nr 27346/09 – w sprawie zawarto ugody, w której rząd zobowiązał się wypłacić skarżącemu 8 000 zł).
- Naruszenia art. 10 Konwencji z powodu ograniczenia swobody wypowiedzi skarżących wskutek wydania wobec nich wyroku skazującego za zniestawienie (2 decyzje o niedopuszczalności skarg: decyzja z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie *Lolo przeciwko Polsce*, skarga nr 11503/12; decyzja z dnia 11 marca 2014 r. w sprawie *Bartnik przeciwko Polsce*, skarga nr 53628/10).

II. Informacje o sprawach rozpatrywanych przez Trybunał, dotyczących praktyki orzecniczej Sądu Najwyższego lub dotyczących zagadnień ważnych dla wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych

Aleksander Kobiz przeciwko Polsce – skarga nr 13571/10²

Skarżący jest obywatelem Federacji Rosyjskiej. W swojej skardze skarżący przedłożył następujący opis sprawy:

Skarżący jest przedsiębiorcą, prowadzącym działalność gospodarczą w Rosji. Został on oskarżony o oszustwa podatkowe w Polsce. Dnia 20 lipca 2005 r. wobec skarżącego wydane zostało postanowienie o tymczasowym aresztowaniu. Dnia 2 września 2005 r. wydano na tej podstawie list gończy. Dnia 21 grudnia 2005 r. skarżący został zatrzymany i osadzony w areszcie, zaś zwolniono go dnia 23 grudnia 2005 r. Tego samego dnia prokurator Prokuratury Okręgowej w Gdańsku orzekł o zastosowaniu wobec skarżącego dozoru policyjnego i zakazu opuszczania kraju połączonych z zatrzymaniem paszportu.

Dnia 4 stycznia 2006 r. obrońca skarżącego złożył wniosek o uchylenie stosowania tych środków zapobiegawczych. Nie został on uwzględniony. Również kolejne wnioski o uchylenie środków zapobiegawczych nie zostały uwzględnione.

Dnia 21 listopada 2009 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku uwzględnił wniosek skarżącego i uchylił środek zapobiegawczy jedynie w odniesieniu do zatrzymania paszportu skarżącego. Sąd ustalił, że skarżący próbował nielegalnie opuścić Polskę.

Dnia 5 sierpnia 2010 r. Sąd Rejonowy w Gdańsku, na wniosek obrońcy skarżącego uchylił stosowanie zakazu opuszczania kraju zastępując je poręczeniem majątkowym w wysokości 5 000 zł. Na wniosek skarżącego sąd obniżył kwotę poręczenia z 10 000 zł na 5 000 zł.

Skarżący skierował do Trybunału zarzut naruszenia art. 2 Protokołu nr 4 do Konwencji z powodu nadmiernie długotrwałego stosowania wobec niego zakazu opuszczania kraju.

Europejski Trybunał Praw Człowieka skierował do rządu pytanie, czy orzeczony wobec skarżącego zakaz opuszczania kraju był zgodny z art. 2 Protokołu nr 4 do Konwencji. W szczególności Trybunał zapytał, czy zakaz ten był proporcjonalny do jakiegokolwiek usprawiedliwionego celu jego zastosowania.

Sprawa jest w toku.

² Opis stanu faktycznego zreferowany na podstawie informacji dostępnej pod adresem:

[http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{\"fulltext\":\[\"Kobiz\"\],\"documentcollectionid2\":\[\"COMMUNICATEDCASES\", \"CLIN\", \"ADVISORYOPINIONS\", \"REPORTS\", \"RESOLUTIONS\"\], \"itemid\":\[\"001-145157\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/Pages/search.aspx#{\)

III. Omówienie wybranych orzeczeń ETPCz

Gliński przeciwko Polsce – decyzja Trybunału z dnia 11 lutego 2014 r., skarga nr 59739/08 (kluczowe zagadnienia: warunki bytowe odbywania kary pozbawienia wolności, art. 3 Konwencji, art. 7 Konwencji, zmiana przepisów regulujących przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia).

Znaczenie orzeczenia dla praktyki wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych

Po raz kolejny ETPCZ orzekł, że art. 7 Konwencji nie znajduje zastosowania do orzeczeń wydawanych w toku wykonywania kary pozbawienia wolności, w tym w szczególności do postępowania w przedmiocie wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie z odbywania kary pozbawienia wolności.

1. Stan faktyczny sprawy

Skarżący został prawomocnie skazany za zabójstwo w listopadzie 1997 roku Sąd wymierzył mu karę 25 lat pozbawienia wolności. Skarżący powinien zakończyć odbywanie kary z dniem 13 czerwca 2020 r. Sądy orzekające w sprawie skarżącego stosowały kodeks karny z 1969 r.

W 2008 roku skarżący złożył wniosek o warunkowe przedterminowe zwolnienie domagając się zastosowania wobec niego k.k. z 1969 roku. Dnia 29 grudnia 2008 r. Sąd Okręgowy we Włocławku umorzył postępowanie w sprawie wniosku skarżącego o warunkowe przedterminowe zwolnienie argumentując, że zgodnie z art. 78 § 3 k.k. skarżący nabędzie prawo ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie po odbyciu 15 lat kary, czyli z dniem 13 czerwca 2010 r. Po tej dacie skarżący trzykrotnie składał wnioski o warunkowe przedterminowe zwolnienie, jednak nie zostały one uwzględnione. Sądy orzekające w przedmiocie tych wniosków uznały, że cele kary nie zostały osiągnięte wobec skarżącego, gdyż nie poddaje się on procesowi resocjalizacji.

2. Zarzuty skarżącego

Skarżący zarzucił naruszenie kilku postanowień Konwencji, w tym art. 3 (z powodu niezapewnienia mu odpowiednich warunków odbywania kary pozbawienia wolności), art. 9 (z powodu niezapewnienia mu możliwości korzystania z praktyk religijnych w zakładzie karnym). Bez powołania się na konkretne postanowienie Konwencji skarżący zarzucił również zastosowanie wobec niego mniej korzystnych przepisów o warunkowym przedterminowym zwolnieniu, przewidzianych w k.k. z 1997 roku.

3. Rozstrzygnięcie ETPCz

W odniesieniu do pierwszego zarzutu rząd przedłożył Trybunałowi jednostronną deklarację, w której przyznał naruszenie art. 3 Konwencji. Rząd zobowiązał się wypłacić skarżą-

cemu 15 000 zł, co Trybunał uznał za wystarczającą rekompensatę i w tym zakresie postanowił o skreśleniu sprawy z listy skarg.

W odniesieniu do zarzutu skarżącego podniesionego na gruncie art. 9 Konwencji Trybunał stwierdził brak dowodów naruszenia tego przepisu.

Ostatni zarzut został zakwalifikowany przez Trybunał jako sformułowany na podstawie art. 7 Konwencji. Oceniając jego zasadność Trybunał przypomniał, że należy odróżnić środki prawne, które są „karami” od tych, które dotyczą wykonania kary. Artykuł 7 Konwencji znajduje zastosowanie jedynie do tych pierwszych, zaś zmiany przesłanek ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie odnoszą się do etapu wykonania kary. Toteż art. 7 Konwencji nie znajduje zastosowania do tej instytucji.

Trybunał odnotował, że wskutek wejścia w życie k.k. z 1997 roku. doszło do zmiany daty, w której skarżący nabył prawo ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Trybunał podkreślił, że inaczej niż miało to miejsce w sprawie *Del Rio Prada przeciwko Hiszpanii* (Wyrok Wielkiej Izby z dnia 21 października 2013 r., skarga nr 42750/09), skarżący nie nabył prawa do warunkowego przedterminowego zwolnienia na gruncie „starych” przepisów a jedynie według nich wcześniej nabyłby prawo do ubiegania się o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Kara 25 lat pozbawienia wolności orzeczona wobec niego na podstawie k.k. z 1969 roku. pozostała tą samą karą pod rządami k.k. z 1997 roku. Nie zmieniła się też zasada, że okres pozostałej do odbycia kary stanowił okres próby, zatem popełnienie przestępstwa w tym okresie może spowodować odwołanie warunkowego zwolnienia.

Mając na względzie przywołane okoliczności Trybunał uznał zarzut skarżącego za oczywiście bezzasadny a skargę w tym zakresie za niedopuszczalną.

* *

*

Lolo przeciwko Polsce – decyzja Trybunału z dnia 11 marca 2014 r., skarga nr 11503/12 (kluczowe zagadnienia: zniesławienie, swoboda wypowiedzi, użycie zwrotów zniesławiających w odwołaniu od decyzji sądowej, art. 10 Konwencji).

1. Stan faktyczny sprawy

W dniu 9 października 2009 r. Prezes Sądu Rejonowego w Busku zwrócił się do prokuratora o wszczęcie postępowania karnego przeciwko skarżącemu w sprawie o zniesławienie sędziego PW. Wyrokiem z dnia 6 października 2010 r. Sąd Rejonowy w Pińczowie uznał skarżącego za winnego zniesławienia i skazał go na grzywnę w wysokości 500 zł, zawieszając jednocześnie jej wykonanie na okres próby dwóch lat. Sąd zwolnił skarżącego od kosztów sądowych ze względu na jego sytuację finansową.

Sąd uznał za zniesławiające uwagi poczynione przez skarżącego w odwołaniu od decyzji o odmowie uwzględnienia wniosku o wyłączenie sędziego od orzekania w sprawie cywilnej

(były one zawarte w samym odwołaniu z dnia 13 lipca i dodatkowym piśmie założonym do sądu dnia 24 lipca 2009 r.). W wymienionych pismach procesowych skarżący stwierdził, że sędzia PW wykorzystał swoją pozycję, aby wyrządzić mu krzywdę przez „fabrykowanie dowodów” świadczących o rzekomej zgodzie na dzierżawę ziemi, by pozbawić skarżącego jego prawa i unieszkodliwić go. Skarżący napisał również, że sędzia PW zalegalizował nielegalne posiadanie ziemi przez SW, pozbawiając go prawa do tego, aby jako właściciel osiągał zyski ze swojej własności. Sąd uznał, że ww. wypowiedzi są nieuzasadnione i mogą zaszkodzić reputacji i autorytetowi PW jako sędziego. Sąd podkreślił, że nieprawdziwość i niesłuszność tych zarzutów została ustalona w odrębnym postępowaniu w sprawie zarzutów wobec sędziego podniesionych w zawiadomieniu o popełnieniu przestępstwa złożonym przez skarżącego, jak również w toku kontroli instancyjnej orzeczenia wydanego z udziałem sędziego PW.

Zdaniem Sądu Rejonowego w Pińczowie, sędzia PW wydała orzeczenie na podstawie wszystkich zgromadzonych dowodów, uwzględniając nie tylko rzekomo sfabrykowane dowody i oceniając je zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów. Sąd podkreślił, że jako strona postępowania sądowego, skarżący miał prawo wyrazić swoją dezaprobatę w stosunku do niekorzystnego dla niego orzeczenia a nawet poinformować stosowne władze o wszelkich nieprawidłowościach towarzyszących orzekaniu w jego sprawie. Jednak sąd uznał, że w tym przypadku skarżący przekroczył granice dopuszczalnej krytyki.

W uzasadnieniu wyroku odnoszącym się do dolegliwości kary sąd stwierdził, że wziął pod uwagę okoliczności łagodzące, w tym dotychczasową niekaralność skarżącego i jego silne zaangażowanie emocjonalne w sprawę cywilną, mającą swe źródło w sporze rodzinnym.

Dnia 6 grudnia 2010 r. skarżący odwołał się od wyroku z dnia 6 października 2010 r. Twierdził, że nie miał zamiaru zaszkodzić reputacji sędziego PW, a chciał tylko zgłosić nieprawidłowości, jakie miały miejsce w postępowaniu. Skarżący podniósł, że Sąd Rejonowy w Pińczowie ukarał go za treści wyrażone w odwołaniu, co podważa prawo do odwołania się od orzeczenia, w którym ma prawo wyrazić krytyczną opinię o pracy sędziego i wydanym wobec niego rozstrzygnięciu.

Wyrokiem z dnia 27 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy w Kielcach utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji. Dnia 22 marca 2012 r., skarżący utracił mandat radnego, którego wygaśnięcie było spowodowane wydaniem wobec niego wyroku skazującego w sprawie karnej.

2. Zarzuty skarżących

Skarżący zarzucił naruszenie art. 10 Konwencji przez niezasadne ograniczenie jego swobody wypowiedzi wskutek skazania go za zniesławienie sędziego PW.

3. Rozstrzygnięcie ETPCz

Trybunał najpierw przypomniał ogólne zasady wykładni art. 10 Konwencji. Wskazał też, że przepis ten w ustępie 2 wymienia ochronę powagi i bezstronność władzy sądowej jako jeden z usprawiedliwionych celów ograniczeń swobody wypowiedzi. Aby sądy były w stanie wykonywać swoje zadania, powinny cieszyć się szacunkiem i zaufaniem (por. wyrok z dnia 26 kwietnia 1979 r., w sprawie *Sunday Times przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* (nr 1), § 55). Trybunał podkreślił, że sądy, jak każdy inny organ władzy publicznej, nie są wolne od krytyki (*Skalka przeciwko Polsce*, wyrok z dnia 27 maja 2003 r., skarga nr 43425/98, § 34). Jednak, aby były zdolne do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, muszą być chronione przed nieuzasadnionymi atakami. Obywatele mają prawo wypowiadać się publicznie na temat sądów i sędziów, ale ich krytyka nie powinna przekraczać pewnych granic.

Następnie Trybunał zbadał, czy ingerencja w prawo skarżącego do swobody wypowiedzi była „konieczna w społeczeństwie demokratycznym”. Trybunał przypomniał, że państwa-strony Konwencji posiadają pewien margines swobody w ocenie istnienia „pilnej potrzeby ingerencji” w prawo do swobody wypowiedzi, ale swoboda ta pozostaje pod nadzorem samego Trybunału. Dotyczy to zarówno ustawodawstwa, jak i decyzji ferowanych przez niezawisłe sądy.

Trybunał wskazał, że jednym z wymogów państwa prawa jest to, aby obywatele mogli informować odpowiednie władze o nielegalnych lub niezasadnych działaniach lub zaniechaniach urzędników państwowych. Istotna rola, jaką sądownictwo pełni w społeczeństwie demokratycznym nie podważa prawa obywateli do składania skarg na sędziów (por. wyrok z dnia 24 lipca 2014 r. w sprawie *Łopuch przeciwko Polsce*, skarga nr 43587/09, § 63). Jednakże, Trybunał podkreślił, że jedynie zasadna krytyka może korzystać z ochrony art. 10 Konwencji.

Trybunał zgodził się z ustaleniem sądu krajowego, że w omawianej sprawie granice dopuszczalnej krytyki sędziego PW zostały przekroczone. Skarżący został ukarany za swoje uwagi poczynione wobec sędziego, który rozpoznawał jego sprawę cywilną i wydał wyrok niekorzystny dla skarżącego. Trybunał podkreślił, że zniesławiające sędziego PW treści znalazły się w odwołaniu od orzeczenia wydanego w innej sprawie, a dotyczyły orzekania przez tegoż sędziego w jeszcze innej sprawie cywilnej, wówczas już prawomocnie zakończonej.

Skarżący użył dwóch sformułowań, które zostały uznane przez sąd karny za zniesławiające sędziego PW. Po pierwsze stwierdził, że sędzia „zalegalizował nielegalne posiadanie ziemi”. Zdaniem Trybunału stwierdzenie to jest subiektywną oceną legalności działania sędziego, wyrażoną w odwołaniu od decyzji sądu i, jako takie, nie może być uznana za przekroczenie swobody wypowiedzi. Drugie stwierdzenie skarżącego dotyczyło „sfabrykowania dowodów” przez sędziego. W ocenie Trybunału ma ono inny charakter niż to pierwsze. O ile to pierwsze stwierdzenie jest „sądem wartościującym”, to drugie jest stwierdzeniem o faktach, powinno być zatem poparte dowodami i odpowiednio uzasadnione. Tymczasem skarżący nie był w stanie przedstawić dowodów na poparcie swojego drugiego

stwierdzenia zniesławiającego dobre imię sędziego PW, toteż wydanie wobec niego wyroku skazującego należy uznać za usprawiedliwione. Trybunał podkreślił, że brak podstaw do zarzucenia sędziemu PW „fabrykowania dowodów” został potwierdzony w odrębnym postępowaniu prowadzonym przez prokuraturę z zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa złożonego przez skarżącego, jak również w toku instancyjnej kontroli orzeczenia wydanego przez sędziego PW. Wobec tego Trybunał uznał, że celem użycia przez skarżącego rzeczonych słów w odwołaniu od orzeczenia było zniesławienie sędziego PW. Mógł on swobodnie przedstawić argumenty na poparcie odwołania nie używając zwrotów zniesławiających.

Również sankcja karna orzeczona wobec skarżącego została uznana za proporcjonalną i to pomimo tego, że jej bezpośrednim skutkiem było wygaśnięcie mandatu skarżącego jako radnego. W rezultacie poczynionych ustaleń, Trybunał uznał skargę za oczywiście bezzasadną.

* *
*

All – Orzecznictwo ETPCz w sprawach przeciwko innym państwom Rady Europy

Karaman przeciwko Republice Federalnej Niemiec – wyrok³ Trybunału z dnia 27 lutego 2014 r., skarga nr 17103/10 (kluczowe zagadnienia: domniemanie niewinności, użycie w uzasadnieniu wyroku nazwiska współoskarżonego, sądownego w innej sprawie, art. 6 Konwencji)

Znaczenie orzeczenia dla prawa polskiego

W kontekście praktyki sądów polskich zaskakujące jest użycie w uzasadnieniu wyroku pełnego imienia i nazwiska osoby, która nie była sądzona w tym postępowaniu, miała zaś status oskarżonego w innym, niezakończonym jeszcze procesie karnym. Tym bardziej zaskakuje uznanie przez Trybunał, że w sprawie nie doszło do naruszenia art. 6 ust. 2 Konwencji, pomimo zawarcia w uzasadnieniu wyroku jednoznacznych stwierdzeń przypisujących skarżącemu współdziałanie w popełnieniu czynu zabronionego. Warto odnotować, że w wielu polskich sprawach Trybunał stwierdzał naruszenie art. 6 ust. 2 Konwencji z powodu pomyłkowego i niefortunnego użycia zwrotu przesądzającego o przypisaniu oskarżonemu odpowiedzialności karnej przed wyrokiem, co najczęściej następowało w uzasadnieniu postanowienia w przedmiocie tymczasowego aresztowania (por. m. in.: wyrok z dnia 8 lutego 2011 r. w sprawie *Finster przeciwko Polsce*, skarga nr 24860/08, pkt. 54 – 55).

1. Stan faktyczny sprawy

Skarżący urodził się i mieszka w Stambule. Jest jednym z założycieli telewizji tureckiej (Kanał 7) a także prezesem zarządu spółki, która prowadzi Kanał 7. Kanał 7 jest dostępny zarówno w telewizji tureckiej, jak i niemieckiej. Kanał 7 w Niemczech jest zarządzany przez spółki z ograniczoną odpowiedzialnością utworzone w Niemczech i działające na podstawie prawa niemieckiego, przy czym skarżący jest jedynym z ich udziałowców. Skarżący pełnił funkcję dyrektora zarządu lub prokurenta w tych spółkach. W 1998 i 1999 roku osoby związane z Kanałem 7 założyły w Turcji i w Niemczech stowarzyszenia o charakterze charytatywnym. W powierzonym im programie emitowanym przez Kanał 7 stowarzyszenia informowały o zbiórce pieniędzy, które miały być przekazane wyłącznie na cele charytatywne (dla ludzi będących w potrzebie). Niemieckie stowarzyszenie nosiło nazwę „Deniz Feneri Dernegi e.V.”. Prezesem niemieckiego stowarzyszenia aż do roku 2006 był G., który był jednocześnie jednym z udziałowców spółek zarządzających Kanałem 7 a w pewnym okresie pełnił też funkcję prokurenta w tych spółkach.

³ Wyrok jest nieprawomocny, skarżący odwołał się od wyroku, nie zapadła jednak jeszcze decyzja o przyjęciu tego odwołania do rozpoznania.

W 2006 roku wszczęto śledztwo przeciwko skarżącemu i kilku innym podejrzanym, wśród których był G. Zostali on oskarżeni o wykorzystanie w celach komercyjnych lub dla własnej korzyści znacznej części środków zgromadzonych przez stowarzyszenie. W marcu 2008 r. sprawę skarżącego wyłączono do odrębnego rozpoznania, zaś wobec pozostałych oskarżonych dnia 17 września 2008 r. wydany został wyrok skazujący. Wobec skarżącego wszczęto równoległe postępowanie w tej sprawie w Turcji.

W wyroku z dnia 17 września 2008 r. sąd uznał dwóch oskarżonych: G. i T. winnymi kwalifikowanej postaci oszustwa (*Betrug in einem besonders schweren Fall*) popełnionej w związku przestępczym, którego liderzy przebywali w Turcji. Trzeci oskarżony, E., został skazany za pomocnictwo do popełnienia ww. przestępstwa. Sąd dokonał ustaleń faktycznych głównie na podstawie wyjaśnień T., E. i G., którzy zawarli porozumienie karnoprocesowe. T. i E. wyjaśnili, że liderem związku przestępczego był skarżący.

Uzasadnienie wyroku sądu składało się z sześciu części i liczyło 32 strony. W kilku miejscach w uzasadnieniu wyroku wskazuje się skarżącego z imienia i nazwiska jako głównego lidera związku przestępczego. Najwięcej odniesień do roli skarżącego w związku przestępczym znalazło się w części II i V uzasadnienia wyroku. W wyroku ETPCz zacytowano liczne fragmenty uzasadnienia wyroku sądu niemieckiego, w których widnieje pełne imię i nazwisko skarżącego (w zacytowanych fragmentach powołuje się je 10 razy).

Po ogłoszeniu ustnych motywów wyroku w kilku internetowych wydaniach gazet niemieckich i tureckich pojawiły się artykuły sprawozdające wyrok sądu i informujące, że sędzia w ustnych motywach wyroku wskazał, iż liderem związku przestępczego jest zamieszkujący w Turcji Zekyria Karaman, czyli skarżący.

Uzasadnienie wyroku zostało opublikowane na stronie internetowej Sądu Okręgowego dnia 25 listopada 2008 r. Nazwiska oskarżonych oraz skarżącego zostały zamienione na inicjały. W uwagach wprowadzających do wyroku wyraźnie zaznaczono, że wyrok jest prawomocny jedynie w odniesieniu do trzech oskarżonych, zaś pozostałe wymienione w nim osoby nadal korzystają z domniemania niewinności a ustalenia poczynione w wyroku nie są wiążące wobec organów prowadzących postępowanie karne przeciwko tym osobom. Sam tekst wyroku nie zawiera podobnego stwierdzenia.

Skarżący wniósł skargę konstytucyjną do Federalnego Trybunału Konstytucyjnego (dalej: „FTK”), zarzucając naruszenie jego prawa do domniemania niewinności w związku z treścią uzasadnienia wyroku z dnia 17 września 2008 r. Dnia 3 września 2009 r. FTK uznał skargę konstytucyjną za niedopuszczalną. FTK stwierdził, że nie jest absolutnie wykluczone, aby skargę konstytucyjną mogła wnieść osoba, która w prawomocnie zakończonym postępowaniu karnym nie ma statusu strony. Jednakże, jeżeli skargę konstytucyjną wnosi „osoba trzecia”, to musi ona wykazać, że jej interes prawny został bezpośrednio naruszony przez wyrok wydany wobec innych osób.

FTK podkreślił, że zasada domniemania niewinności nie chroni osoby przed skutkami dokonania dotyczących jej ustaleń faktycznych w toku postępowania karnego prowadzonego wobec innych osób. Wyrok wydany wobec innych osób nie przesądza winy osoby wspo-

mnianej w jego uzasadnieniu, niebędącej oskarżonym, nie wywołuje też negatywnych skutków wobec tej osoby ponieważ takie ustalenia faktyczne nie wiążą organów prowadzących inne postępowanie karne wobec skarżącego.

W toku postępowania karnego prowadzonego wobec skarżącego w Niemczech, organy procesowe wystąpiły z wnioskiem o przesłuchanie skarżącego w Turcji. W toku postępowania strasburskiego nie ustalono jednak, czy ten wniosek został wykonany przez tureckie organy procesowe. Ustalono jedynie, że zarówno w Turcji, jak i w Niemczech toczy się wobec skarżącego postępowanie sądowe.

2. Prawo krajowe

Zgodnie z § 264 (1) niemieckiego kodeksu postępowania karnego (dalej: StPO), wyrok wydany w postępowaniu karnym może dotyczyć czynów określonych w akcie oskarżenia, doprecyzowanych w toku postępowania sądowego. Zgodnie z § 155 (1) StPO, śledztwo i wydane w nim decyzje procesowe dotyczą wyłącznie sytuacji prawnej podejrzanego i przedstawionych mu zarzutów.

Zgodnie z orzecznictwem FTK (por. w szczególności BVerfGE 74, 358, 370 i 82, 106, 114) zasada domniemania niewinności jest wywodzona z zasady państwa prawa i stanowi, że niedopuszczalne jest podjęcie wobec osoby środków stanowiących karę lub mających charakter kar jeżeli jej wina nie została wcześniej ustalona w rzetelnie przeprowadzonym procesie karnym.

3. Zarzuty skarżącego

Skarżący zarzucił naruszenie domniemania niewinności, zagwarantowanego w art. 6 ust. 2 Konwencji, ze względu na dokonanie w uzasadnieniu wyroku z dnia 17 września 2008 r. ustaleń co do popełnienia przez niego przestępstwa.

4. Rozstrzygnięcie ETPCz wraz ze streszczeniem argumentacji

Rząd niemiecki podniósł, że skarżący nie posiada statusu „ofiary” w rozumieniu art. 34 Konwencji, gdyż wyrok z dnia 17 września 2008 r. nie wywoływał wobec niego żadnych skutków prawnych.

Trybunał odrzucił to zastrzeżenie wstępne. Stwierdził mianowicie, że art. 6 ust. 2 Konwencji znajduje zastosowanie również wówczas, gdy decyzja sądowa wydana w toku postępowania nie dotyczy bezpośrednio osoby, która posiada w tym postępowaniu status oskarżonego, ale ma związek z równoległe prowadzonym przeciwko danej osobie postępowaniem karnym i zwiiera przedwczesną wypowiedź na temat winy tej osoby (w tym względzie ETPCz przywołał orzeczenie z dnia 3 października 2002 r. wydane w sprawie *Böhmer przeciwko Republice Federalnej Niemiec*, skarga nr 37568/97). Zdaniem Trybunału postanowienia Konwencji muszą być interpretowane w taki sposób, aby uczynić ją sku-

tecznym instrumentem ochrony praw człowieka. Dotyczy to również art. 6 ust. 2 Konwencji.

Trybunał podkreślił, że w momencie wydania wyroku z dnia 17 września 2008 r. przeciwko skarżącemu toczyło się już śledztwo, chociaż nie zostały mu jeszcze w sposób formalny postawione zarzuty. Toteż ustalenia faktyczne poczynione w tym wyroku, dotyczące udziału skarżącego w związku przestępczym, były jednocześnie przedmiotem badania w równoległym postępowaniu karnym. Takie ustalenia, bez względu na to, że nie miały one mocy wiążącej wobec organów prowadzących postępowanie karne przeciwko skarżącemu, mogły jednak mieć efekty szkodliwe (ang. *prejudicial effect*, co można też przetłumaczyć jako „efekt prejudycjalny”) na późniejsze postępowanie karne w taki sam sposób, w jaki przedwczesne wypowiedzi organów władzy publicznej przesądzające winę oskarżonego oddziałują na toczące się przeciwko niemu postępowanie karne.

Drugie wstępne zastrzeżenie rządu dotyczące niewyczerpania krajowych środków odwoławczych zostało również odrzucone przez Trybunał.

Oceniając meritum skargi Trybunał przypominał najpierw jaki jest zakres ochrony wynikający z konwencyjnej zasady domniemania niewinności.

Następnie ETPCz przystąpił do oceny okoliczności tej sprawy z punktu widzenia art. 6 ust. 2 Konwencji.

Trybunał w pełni zaakceptował stanowisko rządu, że w skomplikowanych sprawach karnych, w których współoskarżeni nie mogą być sądzeni w ramach jednego postępowania karnego, niezbędne jest czynienie odniesień do udziału innych osób w popełnieniu czynu zabronionego. Sądy karne są wręcz zobowiązane do precyzyjnego ustalenia okoliczności faktycznych sprawy, niezbędnych dla prawidłowego przypisania odpowiedzialności karnej oskarżonych. Nie wolno im referować ustaleń faktycznych w formie podejrzeń czy domysłów. Dotyczy to także faktów odnoszących się do roli innych osób w popełnieniu przestępstwa. Trybunał podkreślił jednak, że: „jeżeli takie ustalenia faktyczne muszą być wprowadzone do wyroku, sąd powinien unikać podawania większej ilości informacji, niż to konieczne dla oceny odpowiedzialności karnej tych osób, które są oskarżonymi w sprawie” (§ 64 wyroku ETPCz, *in fine*).

Trybunał podkreślił, że w niemieckim procesie karnym ustalenia poczynione w toku postępowania prowadzonego wobec osób trzecich nie mają żadnej mocy wiążącej wobec osoby, która nie miała statusu oskarżonego w tym postępowaniu. Trybunał uznał jednak, że nie zwalnia go to od zbadania, czy w tej konkretnej sprawie fragmenty uzasadnienia wyroku sądu niemieckiego nie zostały sformułowane w taki sposób, że mogą budzić wątpliwości co do tego, czy nie zawierają oceny winy skarżącego i czy nie wpłynęły negatywnie na tok postępowania karnego prowadzonego wobec skarżącego w Niemczech i/lub Turcji.

Najpierw Trybunał zbadał, czy sąd niemiecki musiał dokonywać w uzasadnieniu wyroku ustaleń dotyczących skarżącego. Uznał, że było to konieczne, gdyż, wobec rozbieżności wyjaśnień oskarżonych, sąd musiał ustalić, czy G. działał samodzielnie i sam decydował o przestępczym wykorzystaniu funduszy stowarzyszenia, czy też G. był włączony w związek

przestępczy, którego liderzy przebywali w Turcji. Sąd musiał więc ustalić, kto komu udzielał instrukcji i kto planował sprzeniewierzenie funduszy.

Następnie Trybunał ocenił, czy sąd dostatecznie wyraźnie wyjaśnił, że jego wyrok nie przesądza o winie skarżącego. W odniesieniu do ustnych motywów wyroku ogłoszonych przez sędziego dnia 17 września 2008 r. Trybunał stwierdził, że nie dysponuje zapisem ich treści. Skarżący wskazał jedynie, że w internetowych wydaniach kilku gazet pojawiła się informacja o ujawnieniu przez sędziego nazwiska skarżącego w czasie podawania ustnych motywów wyroku. Nie dysponując pełną informacją na ten temat, Trybunał stwierdził, że nie może ocenić, czy w czasie podania ustnych motywów wyroku doszło do naruszenia domniemania niewinności skarżącego.

Następnie Trybunał odniósł się do faktu doręczenia oskarżonym uzasadnienia wyroku, w którym użyto pełnego imienia i nazwiska skarżącego. Trybunał stwierdził, że „czyniąc w uzasadnieniu wyroku odniesienia do osoby skarżącego jako „oskarżonego w innym postępowaniu”, sąd podkreślał to, że nie jest jego zadaniem dokonanie oceny winy skarżącego, ale, zgodnie z zasadami krajowego prawa karnego procesowego, jest on jedynie uprawniony do oceny odpowiedzialności karnej osób postawionych w stan oskarżenia w tym postępowaniu (§ 69 wyroku ETPCz). Trybunał wskazał też na informacyjne znaczenie wprowadzenia do internetowej publikacji wyroku z dnia 17 września 2008 r. oraz stanowisko FTK. Ostatecznie ETPCz stwierdził, że w jego ocenie sąd krajowy na tyle, na ile to było możliwe, uniknął stworzenia wrażenia, że przesądza winę skarżącego. Trybunał nie ustalił też aby wspomniany wyrok negatywnie wpłynął na rzetelność późniejszego postępowania prowadzonego w sprawie skarżącego.

Wyrok stwierdzający brak naruszenia art. 6 ust. 2 Konwencji w tej sprawie zapadł stosunkiem głosów 5 do 2. Skarżący odwołał się od wyroku.

Zdanie odrębne zgłosili sędziowie Villiger i Yudkivska.

Ich zdaniem treść wyroku z dnia 17 września 2008 r. naruszyła domniemanie niewinności skarżącego. Sędziowie podkreślili, że w wyroku nie tylko posłużono się pełnym imieniem i nazwiskiem skarżącego, ale również ustalono jego przywódczą rolę w związku przestępczym. Stwierdzenia zawarte w uzasadnieniu wyroku stanowiły zatem ustalenie popełnienia przez skarżącego przestępstwa w ramach postępowania karnego, w którym nie występował on jako oskarżony.

* *
*

Müller przeciwko Republice Federalnej Niemiec – wyrok⁴ Trybunału z dnia 27 marca 2014 r., skarga nr 54963/08 (kluczowe zagadnienia: domniemanie niewinności, ustalenia poczynione wbrew niewinnia-

⁴Wyrok jest nieprawomocny, skarżący odwołał się od wyroku, nie zapadła jednak jeszcze decyzja o przyjęciu tego odwołania do rozpoznania.

jącemu wyrokowi sądu karnego w toku procedury rozpoznania wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie, art. 6 ust. 2 Konwencji)

Znaczenie orzeczenia dla prawa polskiego

To bardzo ważne orzeczenie, również dla polskich sądów rozpoznających wnioski o warunkowe przedterminowe zwolnienie. ETPCz uznał, że sąd orzekający w przedmiocie warunkowego przedterminowego zwolnienia skazanego nie narusza zasady domniemania niewinności wówczas, gdy wyciąga negatywne dla skazanego konsekwencje oceniając jego czyn, który było przedmiotem postępowania karnego i oskarżony został prawomocnie uniewinniony od zarzutu popełnienia tego czynu zabronionego.

1. Stan faktyczny sprawy

Dnia 17 grudnia 1984 r. skarżący został skazany za zabójstwo swojej byłej żony i spowodowanie naruszenia czynności ciała dwóch innych osób. Sąd ustalił, że skarżący zastrzelił swoją byłą żonę, raniąc przy tym dwie inne przypadkowe osoby. Sąd wymierzył skarżącemu karę dożywotniego pozbawienia wolności. Dnia 3 grudnia 1993 r. sąd orzekający w sprawie wykonania kary ustalił, że skarżący spełnia przewidziane w § 57a niemieckiego k.k. (dalej: „StGB”) przesłanki warunkowego przedterminowego zwolnienia (w przypadku kary dożywotniego pozbawienia wolności może ono nastąpić po odbyciu 15 lat pozbawienia wolności i jedynie wówczas, gdy „szczególnie wysoki stopień winy skazanego nie przemawia za dalszym odbywaniem kary”). W rezultacie od listopada 1995 r. do marca 1997 r. skarżący odbywał karę w zakładzie półotwartym (*offener Vollzug*). Dnia 13 marca 1997 r. ten przywilej został cofnięty, gdyż wszczęto wobec skarżącego śledztwo w sprawie spowodowania naruszenia czynności ciała jego przyjaciółki (Pani J.) przy użyciu elektrycznej pałki obezwładniającej. Skarżący miał dopuścić się tego czynu w styczniu 1997 r., przebywając na przepustce. Jednakże dnia 2 lutego 1999 r. Sąd Rejonowy we Frankfurcie uniewinnił skarżącego od zarzutu popełnienia tego czynu.

Dnia 23 lutego 1999 r. Sąd Okręgowy w Marburgu, orzekając jako sąd penitencjarny, postanowił nie uwzględnić wniosku skarżącego o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Sąd ustalił, że w postępowaniu karnym prowadzonym wobec skarżącego nie wyjaśniono w sposób wystarczający okoliczności zdarzenia ze stycznia 1997 r. Po wysłuchaniu zeznań świadków sąd ustalił, że jesienią 1995 r. skarżący rozpoczął relację intymną z Panią J., która była mężatką. Kiedy J. zdecydowała się zakończyć związek w listopadzie 1995 r., skarżący zagroził, że ujawni ich relacje mężowi J. Sąd ustalił ponadto, że dnia 10 stycznia 1997 r. skarżący zaatakował J. Sąd nie dał wiary wyjaśnieniom skarżącego, że tego dnia nie przebywał on we Frankfurcie i uznał, iż nie ma pozytywnej prognozy co do prawidłowego zachowania się skarżącego na wolności. W uzasadnieniu postanowienia znalazły się stwierdzenia o podobieństwie działania i motywacji, jaką kierował się skarżący dokonując zabójstwa byłej żony oraz atakując J. Sąd odnotował, że w opinii psychologicznej o skazanym wyrażona została pozytywna prognoza co do przestrzegania przez niego porządku prawnego na wolności. Jednak sąd uznał, że wobec ustalonych przez niego faktów, nie może zwolnić skarżącego z odbycia reszty kary. Sąd odniósł się również do faktu uniewinnienia skarżącego od zarzutu popełnienia przestępstwa dnia 10 stycznia 1997 r. Zdaniem sądu wyrok uniewinniający nie stanowi przeszkody dla samodzielnego dokonania

odmiennej oceny zdarzeń przez sąd penitencjarny, skoro Sąd Rejonowy we Frankfurcie nie ocenił i nie wyjaśnił tych zdarzeń w przekonujący sposób.

Dnia 28 czerwca 1999 r. Sąd Apelacyjny we Frankfurcie nie uwzględnił zażalenia skarżącego na postanowienie sądu penitencjarnego uznając, że zasada domniemania niewinności nie stoi na przeszkodzie w dokonywaniu własnych, niekorzystnych dla skazanego ustaleń wbrew ustaleniom leżącym u podstaw wyroku uniewinniającego.

Dnia 11 października 2001 r. Federalny Trybunał Konstytucyjny (dalej: „FTK”) odmówił uwzględnienia skargi konstytucyjnej skarżącego. Od lutego 2001 r. do listopada 2006 r. skarżący czterokrotnie bezskutecznie składał wnioski o warunkowe przedterminowe zwolnienie.

Od 2002 roku skarżący ponownie odbywał karę w łagodniejszym rygorze. Jednak od 13 stycznia 2004 r. Ministerstwo Sprawiedliwości Hesji oprotestowało stanowisko władz więziennych w tym przedmiocie.

Dnia 4 września 2007 r. Sąd Okręgowy w Kassel, orzekając jako sąd penitencjarny, po wysłuchaniu skarżącego postanowił nie uwzględnić jego wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Na podstawie opinii biegłego, prof. K., sąd ustalił, że skarżący jest nadal niebezpieczny i może ponownie popełnić przestępstwo. W uzasadnieniu orzeczenia sąd zrelacjonował stanowisko biegłego. Stosowny fragment uzasadnienia brzmi: „W opinii biegłego skarżący emanuje infantylnym egocentryzmem [...]. Co prawda nie musi to prowadzić do popełnienia kolejnego przestępstwa, to jednak **przestępstwo, którego dopuścił się wobec J. pokazuje** [niemieckie: *die Straftat zum Nachteil der Frau J.*; podkreślenie autorki], że skarżący mógłby ponownie wejść w relacje z kobietą a jego odrzucenie mogłoby skutkować zachowaniami przemocowymi z powodu urażonej dumy.”

Skarżący odwołał się od tego orzeczenia, powołując się m.in. na zasadę domniemania niewinności. Dnia 9 października 2007 r. sąd odwoławczy uznał, że sąd orzekający o warunkowym przedterminowym zwolnieniu jest uprawniony samodzielnie oceniać „incydent” dotyczący Pani J., gdyż jest to ważne dla prawidłowego sformułowania prognozy co do skarżącego.

W 2007 roku skarżący ponownie zniósł skargę konstytucyjną do FTK powołując się na zasadę domniemania niewinności. Ostatecznie dnia 18 lipca FTK uznał skargę za niedopuszczalną.

Skarżący nadal odbywa karę, obecnie w zakładzie karnym typu półotwartego.

2. Zarzuty skarżącego

Skarżący zarzucił naruszenie zasady domniemania niewinności (art. 6 ust. 2 Konwencji) w uzasadnieniu postanowienia z dnia 4 września 2007 r. i postanowienia z dnia 9 października 2007 r.

3. Rozstrzygnięcie ETPCz wraz ze streszczeniem argumentacji

Rząd niemiecki podniósł w sprawie wstępny zarzut niedopuszczalności skargi *ratione materiae* uznając, że skarżący nie był oskarżony o popełnienie żadnego przestępstwa, toteż nie może powoływać się na gwarancję art. 6 ust. 2 Konwencji. Trybunał odrzucił to zastrzeżenie argumentując, że zasada domniemania niewinności znajduje zastosowanie nie tylko w toku postępowania karnego, ale również po jego prawomocnym zakończeniu, w celu zagwarantowania poszanowania dla wyroku uniewinniającego oskarżonego. Toteż zasada ta może mieć zastosowanie do postępowania prowadzonego po wydaniu prawomocnego wyroku uniewinniającego. Konieczne jest jedynie aby istniał związek między oboma postępowaniami. Taki związek zaistniał w przedmiotowej sprawie.

Dokonując oceny merytorycznej zarzutu naruszenia zasady domniemania niewinności, Trybunał poczynił następujące ustalenia.

Trybunał przypomniał, że nie zostały jednoznacznie wskazane okoliczności, w których późniejsze postępowanie, prowadzone po wydaniu w sprawie karnej wyroku uniewinniającego, powinno zostać uznane za naruszające tą zasadę. Wiele zależy od rodzaju tego postępowania oraz kontekstu wydania późniejszej decyzji. Istotny jest także język użyty w decyzji dotyczącej faktów objętych wyrokiem uniewinniającym. Jak podkreślił Trybunał, w niektórych przypadkach nawet użycie niefortunnego języka sugerującego naruszenie domniemania niewinności nie może być decydujące. W orzecznictwie można bowiem wskazać przykłady judykatów, w których nie stwierdzono naruszenia art. 6 ust. 2 Konwencji, chociaż Trybunał skrytykował sposób sformułowania wypowiedzi (decyzji, orzeczenia) organów krajowych (Trybunał wskazał na wyrok z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie *A.L. przeciwko Republice Federalnej Niemiec*, skarga nr 72758/01 i decyzję z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie *Reeves przeciwko Norwegii*, skarga nr 4248/02).

Trybunał podkreślił, że w zasięgu jego oceny pozostaje wyłącznie orzeczenie z dnia 4 września 2007 r. oraz wydane w instancji odwoławczej orzeczenie z dnia 9 października 2007 r. Orzeczenie wydane w 1999 r. może jedynie kreować kontekst dla przeprowadzenia tej oceny.

W punkcie 50 uzasadnienia Trybunał stwierdził, że ww. orzeczenia zostały wydane w toku rozpoznania wniosku skarżącego o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Zadaniem sądu orzekającego w takim postępowaniu jest ocena zachowania skarżącego w czasie odbywania kary. Toteż Trybunał uznał, że sąd wydając orzeczenie z dnia 4 września 2007 r. nie był *a priori* pozbawiony prawa do dokonywania oceny okoliczności faktycznych zdarzenia, które było brane pod uwagę przez sąd orzekający o odpowiedzialności karnej skarżącego w 1999 r.

Następnie Trybunał stwierdził, że zawarte w orzeczeniu z dnia 4 września 2007 r. stwierdzenie o popełnieniu przez skarżącego przestępstwa wobec J., było cytatem z opinii biegłego. Sąd zrelacjonował jedynie treść opinii biegłego, co jednoznacznie wynika ze sposobu sformułowania uzasadnienia tego orzeczenia. Trybunał przyznał, że sąd krajowy nie zdystansował się od sformułowania użytego przez biegłego, nie skrytykował też odniesienia się przez biegłego do kwestii, której ocena nie wchodziła w zakres jego kompetencji. Jednak ani Sąd Okręgowy w Kassel orzekając jako sąd penitencjarny, ani Sąd Apelacyjny we Frankfurcie nie stwierdziły, że skarżący był winny popełnienia przestępstwa. Sądy sformułowały jedynie prognozę co do tego, na ile skarżący pozostawał nadal niebezpiecznym dla J. dokonując w tym celu porównania podobieństw między jego zachowaniem wo-

bec J. a wcześniej popełnionym zabójstwem. Trybunał stwierdził, że uważna lektura orzeczenia wyklucza takie jego rozumienie, które naruszałoby reputację skarżącego i sposób jego postrzegania przez opinię publiczną (ang. „...excludes an understanding which would touch upon the applicant’s reputation and the way he is perceived by the public”, punkt 52 wyroku).

Zdaniem Trybunału sprawę skarżącego należy odróżnić od sprawy *Böhmer przeciwko Republice Federalnej Niemiec* (wyrok z dnia 3 października 2002 r., skarga nr 37568/97), w której sąd orzekający w przedmiocie odwołania warunkowego zawieszenia wykonania kary stwierdził, że w okresie próby oskarżony popełnił przestępstwo. W sprawie *Böhmer* Trybunał orzekł naruszenie art. 6 ust. 2 Konwencji wobec tego, że sąd stwierdził winę oskarżonego przed wydaniem w jego sprawie prawomocnego wyroku. Zdaniem ETPCz w omawianej sprawie nie miało to miejsca, zatem brak jest podstaw do stwierdzenia naruszenia art. 6 ust. 2 Konwencji.

Orzeczenie zapadło stosunkiem głosów 5 do 2, zdanie odrębne zgłosili sędziowie Vincent De Gaetano i Ganna Yudkivska. Ich zdaniem nie dystansując się od opinii biegłego w uzasadnieniu orzeczenia z 4 września 2007 r. sąd niemiecki w oczywisty sposób naruszył domniemanie niewinności.

Skarżący odwołał się od wyroku, obecnie trwa procedura badania dopuszczalności tego odwołania przez panel 5 sędziów ETPCz.

* *
*

Muslija przeciwko Bośni i Hercegowinie – wyrok Trybunału z dnia 14 stycznia 2014 r., skarga nr 32042/11 (kluczowe zagadnienia: zakaz ne bis in idem, to samo zdarzenie jako podstawa odpowiedzialności za wykroczenie i za przestępstwo, art. 4 Protokołu nr 7 do Konwencji)

Znaczenie orzeczenia dla prawa polskiego

To kolejne orzeczenie ETPCz, w którym Trybunał potwierdził, że to samo zdarzenie nie może prowadzić do poniesienia podwójnej odpowiedzialności: za wykroczenie i za przestępstwo. W przeciwnym przypadku dochodzi do naruszenia zakazu *ne bis in idem* wyrażonego w art. 4 Protokołu nr 7 do Konwencji. Zaliczenie kary za wykroczenie na poczet kary orzeczonej w później prowadzonym postępowaniu karnym nie zmienia tej oceny. Omówiony judykant potwierdza dość stabilną linię orzecznictwa ETPCz, zapoczątkowaną wyrokiem Wielkiej Izby Trybunału z dnia 10 lutego 2009 r. w sprawie *Zolotukhin przeciwko Rosji*. Od czasu wydania tego orzeczenia ETPCz konsekwentnie stwierdza naruszenia art. 4 Protokołu nr 7 w sytuacji prowadzenia dwóch postępowań: karnego i wykroczeniowego dotyczących tego samego zdarzenia (czynu). W samej sprawie *Zolotukhin* skarżący został najpierw ukarany za wykroczenie polegające na „nieznacznym naruszeniu porządku” (*minor disorderly acts*) a następnie w postępowaniu karnym osądzony za: 1) znieważenie funkcjonariusza, 2) groźbę karalną wobec funkcjonariusza oraz 3) naruszenie porządku (*disorderly acts*). Skarżący został ostatecznie uniewinniony od zarzutu popełnienia „naruszenia porządku”, zaś skazany w odniesieniu do pozostałych zarzutów. Trybunał stwier-

dził, że zarzut naruszenia *ne bis in idem* jest relewantny jedynie w odniesieniu do dwukrotnego prowadzenia postępowania za czyn polegający na „naruszeniu porządku”, zakwalifikowany najpierw jako „nieznaczne naruszenie porządku” (wykroczenie) a potem jako „naruszenie porządku” (przestępstwo). ETPCz orzekł, że uniewinnienie od tego zarzutu w postępowaniu karnym nie zmienia tego, iż prowadzono dwa postępowania o ten sam czyn (dokładnie: dotyczące „zasadniczo tych samych okoliczności faktycznych”). Dla tego miało miejsce naruszenie art. 4 Protokołu nr 7.

1. Stan faktyczny sprawy

Dnia 16 sierpnia 2004 r. skarżący został ukarany karą za wykroczenie polegające na fizycznym ataku na byłą żonę, który miał postać kilkakrotnego uderzenia jej w głowę w obecności dzieci. Zdarzenie to miało miejsce dnia 12 lutego 2003 r. o godz. 6.40, zaś policja złożyła do sądu wnioski o ukaranie skarżącego następnego dnia, 13 lutego 2003 r. Sąd zakwalifikował działanie skarżącego jako wykroczenie polegające na naruszeniu porządku publicznego i ukarał skarżącego grzywną w wysokości 150 marek. Dnia 3 sierpnia 2006 r. skarżący uiszczył grzywnę.

Dnia 18 września 2003 r. prokurator wniósł do sądu akt oskarżenia przeciwko skarżącemu, zarzucając mu „spowodowanie poważnego naruszenia czynności ciała”. Dnia 9 stycznia 2008 r. skarżący został uznany winnym popełnienia tego przestępstwa i skazany na karę 3 miesięcy pozbawienia wolności. Ostatecznie, na wniosek skarżącego, kara ta została zamieniona na grzywnę w wysokości 9 000 marek. Dnia 22 marca 2011 r. skarżący uiszczył grzywnę.

Skarżący wniósł w tej sprawie skargę konstytucyjną zarzucając naruszenie zakazu *ne bis in idem*. Nie została ona uwzględniona przez Trybunał Konstytucyjny Bośni i Hercegowiny.

2. Prawo krajowe

Zgodnie z prawem krajowym wykroczenie zarzucone skarżącemu było zagrożone grzywną lub karą aresztu nieprzekraczającą 60 dni. Po zmianach wprowadzonych w 2007 r. wykroczenie polegające na naruszeniu porządku publicznego jest zagrożone wyłącznie grzywną.

Dnia 30 marca 2012 r. Trybunał Konstytucyjny Bośni i Hercegowiny, orzekając w pełnym składzie, stwierdził naruszenie zakazu *ne bis in idem* w sprawie niemal identycznej, jak sprawa skarżącego. Trybunał Konstytucyjny powołał się w swoim orzeczeniu na wyrok ETPCz wydany w sprawie *Zolotukhin przeciwko Rosji* i *Maresti przeciwko Chorwacji* (z dnia 25 czerwca 2009 r.).

3. Zarzuty skarżącego

Skarżący zarzucił naruszenie zasady *ne bis in idem*, wyrażonej w art. 4 Protokołu nr 7 do Konwencji.

4. Rozstrzygnięcie ETPCz wraz ze streszczeniem argumentacji

Trybunał najpierw zbadał, czy postępowanie w sprawie o wykroczenie jest „postępowaniem karnym” w rozumieniu art. 4 Protokołu nr 7 do Konwencji. Stosując powszechnie znane kryteria zdefiniowane w sprawie *Engel i inni przeciwko Niderlandom* (wyrok z dnia 8 czerwca 1976 r.) Trybunał ustalił, że postępowanie prowadzone w sprawie o wykroczenie było „postępowaniem karnym” w rozumieniu prawa konwencyjnego. Trybunał odnotował, że sankcja wymierzona skarżącemu w postępowaniu wykroczeniowym była bardzo łagodna. Przypomniał jednak, że dokonując oceny „karnego” charakteru sprawy należy brać pod uwagę nie tylko karę rzeczywiście orzeczoną, ale tą grożącą skarżącemu. W czasie prowadzenia postępowania była to kara do 60 dni aresztu.

Następnie Trybunał rozważył, czy w sprawie miało miejsce „idem”, czyli czy rzeczywiście skarżący został dwukrotnie ukarany za to samo działanie. Odwołując się do wyroku *Zolotukhin*, Trybunał przypomniał, że to nie kwalifikacja prawna danego zdarzenia, ale tożsamość okoliczności faktycznych przesądza o zaistnieniu „idem”. Zdaniem Trybunału w sprawie skarżącego przedmiotem obu postępowań było to samo zdarzenie. Przesądza o tym tożsamość badanych w obu postępowaniach: działania skarżącego, osoby pokrzywdzonej i czasu jego działania. Trybunał podkreślił, że Trybunał Konstytucyjny Bośni i Hercegowiny oddalił skargę konstytucyjną skarżącego odwołując się do starego, nieaktualnego już orzecznictwa, zmienionego wyrokiem w sprawie *Zolotukhin*. Trybunał nie miał wątpliwości, że przedmiotem obu postępowań było to samo zdarzenie, a nieznaczna różnica w określeniu czasu popełnienia przestępstwa (w jednym orzeczeniu – godz. 6.40, w drugim – godz. 7.00) nie może podważyć tej oceny.

W ostatniej kolejności Trybunał zbadał, czy miało miejsce prowadzenie dwóch postępowań („bis”). W tym względzie ustalił, że postępowanie karne zostało wszczęte w czasie, kiedy trwało jeszcze postępowanie w sprawie o wykroczenie. W ocenie Trybunału wraz z uzyskaniem cechy prawomocności przez orzeczenie wydane w sprawie o wykroczenie, sąd karny powinien zakończyć (umorzyć) postępowanie karne. Tak się jednak nie stało. Trybunał podkreślił ponadto, że Trybunał Konstytucyjny nie zastosował w sprawie skarżącego standardu wyznaczonego w sprawie *Zolotukhin*.

Ostatecznie Trybunał jednomyślnie stwierdził naruszenie art. 4 Protokołu nr 7 do Konwencji. Skarżący domagał się 1200 euro zadośćuczynienia, jednak Trybunał stwierdził, że samo orzeczenie o naruszeniu Protokołu nr 7 stanowi wystarczające zadośćuczynienie dla skarżącego.

WYBRANE PIŚMIENICTWO NA TEMAT PRAWA ORZECZNICTWA ETPCz W SPRAWACH KARNYCH ORAZ ZAGADNIENÍ OGÓLNYCH DOTYCZĄCYCH ETPCz ZA OKRES 1 stycznia – 31 marca 2014 r.

Książka:

M. Balcerzak, *Odpowiedzialność państwa-strony Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Studium prawnomiędzynarodowe*, Toruń 2013.

Artykuły, rozprawy, glosy:

1. Balcerzak M., *Glosa do wyroku ETPC z dnia 21 października 2013 r., 55508/07 i 29520/09*, Przegląd Sejmowy 2014, nr 2;
2. Bratza N., *Living Instrument of Dead Letter – The Future of the European Convention on Human Rights*, European Human Rights Law Review 2014, nr 2;
3. Gragl PRZECIWKO, *A Giant Leap for European Human Rights? The Final Agreement on the European Union's Accession to the European Convention on Human Rights*, Common Market Law Review 2014, nr 1;
4. Gronowska B., *O eutanazji w Strasburgu - refleksje na tle wyroków w sprawach Hass przeciwko Szwajcarii, Koch przeciwko Niemcom i Gross przeciwko Szwajcarii*, Przegląd Sejmowy 2014, nr 2;
5. Hofmański PRZECIWKO, *Gwarancje art. 5 i art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka w znowelizowanym polskim procesie karnym*, Europejski Przegląd Sądowy 2014, nr 1.

* *

*

2. Wszystkie Państwa Członkowskie zapewniają, że ich przepisy krajowe przewidują istnienie systemu kompensaty dla ofiar umyślnych przestępstw z użyciem przemocy popełnionych na ich odpowiednich terytoriach, który gwarantuje sprawiedliwą i odpowiednią kompensatę dla ofiar.

Włoskie przepisy transponujące dyrektywę do krajowego systemu prawnego nie przewidują kompensaty dla ofiar przestępstw przeciwko wolności seksualnej, takich, o jakie chodzi w omawianym postępowaniu krajowym.

2. Okoliczności faktyczne sprawy, która legła u podstaw skierowania wniosku prejudycjalnego do TSUE

Sprawa dotyczy sporu między Paolą C. a kancelarią prezesa Rady Ministrów Republiki Włoskiej w przedmiocie odpowiedzialności tej ostatniej za niedokonanie przez Republikę Włoską transpozycji dyrektywy 2004/80 i szkody poniesionej z tego powodu przez Paolę C.

Paola C. jest ofiarą przestępstwa przemocy seksualnej, dokonanego na terytorium Włoch. W postępowaniu krajowym Paola C. domagał się zasądzenia na jej rzecz odszkodowania za szkodę w wysokości 150 000 EUR, uznając, że Rada Ministrów Republiki Włoskiej jest odpowiedzialna za brak wykonania dyrektywy 2004/80. Powódka argumentowała, że „była ofiarą aktu przemocy seksualnej popełnionego przez A. M. Ten ostatni został skazany między innymi na wypłacenie jej zaliczki na poczet odszkodowania w wysokości 20 000 EUR. A. M. jednak kwoty tej nie uiścił, w chwili skazania był już bowiem pozbawiony wolności, bez majątku, bezrobotny i bez mieszkania. Zdaniem Paoli C. po wyjściu na wolność A. M. nie będzie wypłacalny i zostanie wydalony z Włoch, w wyniku czego utraci ona wszelkie szanse na uzyskanie od niego sprawiedliwej i odpowiedniej kompensaty. Republika Włoch tymczasem nie przyjęła przepisów niezbędnych do zagwarantowania jej mimo wszystko sprawiedliwej i odpowiedniej kompensaty, naruszając obowiązek ciążący na tym państwie członkowskim na mocy art. 12 dyrektywy 2004/80.”

Pozwany wnosił o oddalenie powództwa argumentując, że dyrektywa odnosi się jedynie do kompensaty dla ofiar umyślnych przestępstw z użyciem przemocy w sytuacjach transgranicznych, podczas gdy rozpatrywany czyn przestępny został popełniony na terytorium Włoch na szkodę obywatelki Włoch. Sąd włoski orzekający w sporze przyznał, że dyrektywa odnosi się jedynie do sytuacji transgranicznych. Jednocześnie jednak stwierdził, że art. 12 dyrektywy może być interpretowany jako zobowiązujący państwa członkowskie do przyjęcia środków gwarantujących kompensatę dla ofiar wszystkich przestępstw umyślnych z użyciem przemocy. Powziawszy wątpliwości co do wykładni art. 12 dyrektywy, sąd krajowy skierował następujące pytanie prejudycjalne do TS:

„Czy wykładni art. 12 dyrektywy 2004/80/WE należy dokonywać w ten sposób, iż przepis ten pozwala państwom członkowskim, aby przewidziały kompensatę dla ofiar niektórych kategorii przestępstw umyślnych lub z użyciem przemocy, czy też w ten sposób, iż wymaga on od państw członkowskich, aby w wykonaniu wspomnianej dyrektywy ustanowiły system kompensaty dla ofiar wszystkich przestępstw umyślnych lub z użyciem przemocy?”

3. Odpowiedź TS na pytania prejudycjalne

Trybunał odmówił udzielenia odpowiedzi na pytanie prejudycjalne uznając brak swojej właściwości do orzekania w tej sprawie jako mającej charakter czysto wewnętrzny. Swą decyzję uzasadnił w następujący sposób:

„11. Należy przypomnieć przede wszystkim, że dyrektywa 2004/80, jak wynika z jej motywu 7, „ustanawia system współpracy w celu ułatwienia ofiarom przestępstw dostępu do kompensaty w sytuacjach transgranicznych” [...].

12. Trybunał podkreślił również, że dyrektywa 2004/80 przewiduje kompensatę tylko i wyłącznie w przypadku umyślnego przestępstwa z użyciem przemocy, popełnionego w innym państwie członkowskim aniżeli będące miejscem stałego zamieszkania ofiary (wyrok z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie C-467/05 Dell’Orto, Zb.Orz. s. I-5557, pkt 59).

13. W ramach postępowania głównego z postanowienia odsyłającego wynika natomiast, że Paola C. była ofiarą umyślnego przestępstwa z użyciem przemocy popełnionego na terytorium państwa członkowskiego, w którym zamieszkuje, to jest w Republice Włoskiej. W konsekwencji sytuacja, której dotyczy postępowanie główne, nie jest objęta zakresem zastosowania dyrektywy 2004/80, lecz wyłącznie zakresem prawa krajowego.

14. Tymczasem w sytuacji czysto krajowej Trybunał co do zasady nie jest właściwy, by orzekać w przedmiocie pytania zadanego przez sąd odsyłający.

15. Co prawda, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, nawet w takiej sytuacji Trybunał może dokonać żądanej wykładni, gdy prawo krajowe wymaga od sądu odsyłającego [...] umożliwienia obywatelom krajowym skorzystania z takich samych praw, jakie w tej samej sytuacji przysługiwałyby na mocy prawa Unii obywatelowi innego państwa członkowskiego (zob. w szczególności wyrok z dnia 21 lutego 2013 r. w sprawie C-111/12 Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia i in., pkt 35 i przytoczone tam orzecznictwo). Trybunał nie ma jednak obowiązku podjęcia takiej inicjatywy, jeżeli z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie wynika, by sąd odsyłający faktycznie miał taki obowiązek (zob. podobnie wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r. w sprawie C-245/09 Omalet, Zb.Orz. s. -13771, pkt. 17, 18).

16. W ramach podziału kompetencji między sądami Unii a sądami krajowymi Trybunał powinien bowiem brać pod uwagę wskazany w postanowieniu odsyłającym kontekst faktyczny i prawny, w który wpisują się pytania prejudycjalne (wyrok z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawach połączonych od C-378/07 do C-380/07 Angelidaki i in., Zb. Orz. s. I-3071, pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).

17. W niniejszej sprawie wystarczy jednak stwierdzić, że chociaż Komisja Europejska w uwagach pisemnych twierdziła, że obowiązek taki wynika z włoskiego prawa konstytucyjnego, z samego postanowienia odsyłającego nie wynika, że prawo włoskie wymaga od sądu odsyłającego umożliwienia Paoli C. skorzystania z takich samych praw, jakie w tej samej sytuacji przysługiwałyby na mocy prawa Unii obywatelowi innego państwa członkowskiego.

18. Należy więc stwierdzić, że na podstawie art. 53 ust. 2 regulaminu postępowania Trybunał jest w sposób oczywisty niewłaściwy do udzielenia odpowiedzi na pytanie przedstawione przez Tribunale ordinario di Firenze.”

Pełny tekst postanowienia w języku polskim jest dostępny pod adresem:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=147601&pageIndex=0&doclang=pl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=86501>

* *
*

BII – wybrane sprawy rozpatrywane przez TSUE dotyczące pytań prejudycjalnych skierowanych w toku postępowań karnych

Sprawa C-105/14 – wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Tribunale di Cuneo (Włochy) w dniu 5 marca 2014 r. – postępowanie karne przeciwko Ivo Taricco i innym.

Treść pytań prejudycjalnych:

„a) Czy wprowadzając ustawą nr 251 z 2005 r. zmianę w art. 160 ostatni ustęp włoskiego kodeksu karnego – w części w której ustanowione zostało przedłużenie terminu przedawnienia jedynie o jedną czwartą w następstwie przerwania [biegu tego terminu], a zatem umożliwiając przedawnienie czynów zabronionych pomimo wniesienia w terminie skargi karnej i prowadząc do bezkarności – naruszony został przepis dotyczący ochrony konkurencji zawarty w art. 101 TFUE?

b) Czy wprowadzając ustawą nr 251 z 2005 r. zmianę w art. 160 ostatni ustęp włoskiego kodeksu karnego – w części w której ustanowione zostało przedłużenie terminu przedawnienia jedynie o jedną czwartą w następstwie przerwania [biegu tego terminu], a zatem wykluczając odpowiedzialność karną za czyny zabronione popełnione przez nieuczciwe podmioty gospodarcze – państwo włoskie wprowadziło formę pomocy zakazaną w art. 107 TFUE?

c) Czy wprowadzając ustawą nr 251 z 2005 r. zmianę w art. 160 ostatni ustęp włoskiego kodeksu karnego – w części w której ustanowione zostało przedłużenie terminu przedawnienia jedynie o jedną czwartą w następstwie przerwania [biegu tego terminu], a zatem ustanawiając bezkarność osób wykorzystujących dyrektywę wspólnotową – państwo włoskie nieprawidłowo wprowadziło kolejne zwolnienie względem zwolnień wyczerpująco wymienionych w art. 158 dyrektywy Rady 2006/112/WE z dnia 28 listopada 2006 r.?

d) Czy wprowadzając ustawą nr 251 z 2005 r. zmianę w art. 160 ostatni ustęp włoskiego kodeksu karnego – w części w której ustanowione zostało przedłużenie terminu przedawnienia jedynie o jedną czwartą w następstwie przerwania [biegu tego terminu], a zatem rezygnując z karania zachowań, które pozbawiają państwo dochodów koniecznych również w celu wywiązania się ze zobowiązań wobec Unii Europejskiej – została naruszona zasada zachowania zdrowych finansów publicznych ustanowiona w art. 119 TFUE?”⁶

* *
*

Nowe akty prawne i projekty aktów prawnych Unii Europejskiej w obszarze Współpracy Wymiarów Sprawiedliwości w Sprawach Karnych

⁶ Tekst pytań prejudycjalnych dostępny pod adresem:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=153463&pageIndex=0&doclang=pl&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=91789>

- Dnia 3 kwietnia 2014 r. została przyjęta dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej; dyrektywa została opublikowana w Dz. Urz. UE L 127 z 29.4.2014, s. 39 i n. Tekst dyrektywy w języku polskim dostępny pod adresem:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=OJ:L:2014:127:FULL&from=PL>

* *

*

WYBRANE PIŚMIENNICTWO NA TEMAT PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ ZA OKRES 1 stycznia – 31 marca 2014 r.

Artykuły, rozprawy:

1. Anagnostopoulos, I., *The Right of Access to a Lawyer in Europe: A Long Road Ahead?*, European Criminal Law Journal 2014, nr 4 (vol. 3);
2. Cavallone G., *European arrest warrant and fundamental rights in decisions rendered in absentia: the extent of Union law in the case C-399/11 Melloni v. Ministerio Fiscal*, European Criminal Law Journal 2014, nr 4 (vol. 3);
3. Cras S., *The Directive on the Right of Access to a Lawyer in Criminal Proceedings and in European Arrest Warrant Proceedings*, Eucrim 2014, nr 1;
4. Krzywoń A., *Glosa do postanowienia SN z dnia 28 listopada 2013 r., I KZP 15/13, Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego 2014, nr 1 (dotyczy tzw. skutków nietyfikowania tzw. przepisów technicznych dla odpowiedzialności karnoskarbowej)*;
5. Nilsson H. G., *Where Should the European Union Go in Developing Its Criminal Policy in the Future?*, Eucrim 2014, nr 1;
6. Öberg J., *The definition of criminal sanctions in the EU*, European Criminal Law Journal 2014, nr 3 (vol. 3);
7. Paprzycki L. K., *Samodzielność jurysdykcyjna sądu karnego (wybrana problematyka europejska)*, Europejski Przegląd Sądowy 2014, nr 1;
8. Salazar L., *EU's Criminal Policy and the Possible Contents of a New Multi-Annual Program*, Eucrim 2014, nr 1;
9. Steinborn S., *Zasady międzynarodowej i europejskiej współpracy sądowej w sprawach karnych [w] System Prawa Karnego Procesowego. Zasady procesu karnego*, tom III, cz. 2, red. Tomu: PRZECIWKO Wiliński, red. Systemu: PRZECIWKO Hofmański, Warszawa 2014;
10. Szwarz M., *Wpływ orzecznictwa TS na prawo karne UE*, Europejski Przegląd Sądowy 2014, nr 1;
11. Szwarz M., *Application of the Charter of Fundamental Rights in the Context of Sanctions Imposed by Member States for Infringements of EU Law: Comment on Fransson Case*, European Public Law 2014, nr 2.